

Милорад Миловић: БИБЛИОГРАФИЈА О
ПАШТРОВИЋИМА, Петровац/м, 2001, стр. 820.

Као што је у доба романтизма и стварања националних држава, дошло до процвата националних ретроспективних библиографија (које ће временом и логиком ствари прерасти у текуће), као једног од релевантних доказа националног идентитета, тако је средином 20. вијека у многим земљама дошло до израде регионалних или завичајних библиографија с циљем свеколиког пописа библиографске грађе о одређеној територији.

За разлику од националне библиографије, која у Црној Гори има традицију старију од сто година, регионалне (завичајне или локалне) библиографије су знатно млађе; први покушај њихове израде датирају од шездесетих година минулог 20. вијека. У задње три деценије израђен је запажен број регионалних библиографија у нас, захваљујући превасходно приватној иницијативи и ентузијазму појединаца. Иако остварени резултати нијесу подједнаког квалитета - врло су значајни. Треба рећи да су библиографије ове врсте од насушне потребе за писање монографија градова, или појединих регионалних цјелина, чему се у Црној Гори потоњих деценија с разлогом поклања све већа пажња. - Писање монографија градова или појединих регија не може се успјешно реализовати без цјеловитих регионалних библиографија.

За разлику од националних библи-

ографија које су селективне, регионалне су, по правилу, свеобухватне. Израда и једних и других представља, несумњиво, озбиљан, стручно сложен, мукотрпан и дугорочан истраживачки поступак. Истраживање претпоставља високообразоване и специјализоване професионалне стручњаке, добре познаваоце историје и свих облика друштвене надградње датог простора...

Навешћемо само неколико главних досад урађених регионалних библиографија у Црној Гори, што има за циљ прије свега да се сагледа какав је и колики је подухват *Библиографија о Паштровићима* - која се недавно појавила на свјетло дана.

1. Године 1964. појавило се приватно издање библиографа - аматера Светозара Поповића: *Библиографија о Лимској долини*, I дио (Иванград, 1964, 115 стр.) и она садржи свега 1.400 библиографских јединица;

2. Године 1983. објављен је I дио *Библиографије књижа, брошура, листова и часописа штићених и издаћих у Никшићу*, чији је аутор Владимир-Мујо Петрушић обрадио штампарско-издавачку дјелатност у временском распону од 1898. до 1981. године. II дио ове библиографије за период 1941-1981, истог аутора, објављен је 1986. године. Оба дијела садрже 1.381 бфј;

3. Црногорске регионалне библиографије су 1984. године обогаћене јед-

ном новом књигом - *Дурмитор, грађа за библиографију*, чији су аутори: др Мирослав Лукетић, Бранка Ковачевић и Бранка Маровић. Издавач ове библиографије, са око 1.900 бфј, је Национални парк Дурмитор на Жабљаку.

4/5 Посебан допринос црногорским регионалним библиографијама дао је Добрило Аранитовић, који је написао двије драгоцене библиографије - о Пљеваљском крају и о Васојевићима.

У *Библиографију радова о Пљеваљском крају* (Пљевља, 1988, 197 стр.), Аранитовић је регистровао, тако рећи, све што је и објављено о Пљеваљском крају, тј. о Пљевљацима и њиховој гравитационој сфери без обзира на мјесто објављивања, језик и писмо, као и све оно што је публиковано у Пљевљима и све оно што су написали и објавили људи који живе у граду на Ђеотини и који су поријеклом из тог краја. Ова библиографија има 1.533 бфј;

Други много опсежнији Аранитовићев рад - Библиографија о Васојевићима (Београд, 1992, 541 стр.), издало је Завичајно удружење Васојевића и она посједује 5.700 библ. јединица и то је до појаве - Библиографије о Паштровићима, била најобимнија регионална библиографија код нас, не само у Црној Гори него и у Југославији.

6. Јово Медојевић аутор је књиге *Бијело Поље: грађа за библиографију* (Бијело Поље, 1995), која садржи 3.077 бфј;

7. Невенка Митровић и Веселин Песторић објавили су минуле године *Библиографију чланака бокелске њериодике*. Књ. 2:1874-1913 (Херцег Нови, 2000, 258 стр.) која има укупно 4.848 билб. јединица.

Ради информације читалаца *Историјских записи* и упоређења са библиографијом коју представљамо стручној и културној јавности, навешћемо и двије српске регионалне библиографије чији су аутори врсни библиографи. То су *Панчевачка библиографија 1833-1960* (Београд, 1985, 626 стр.), чији је аутор мр Миодраг Живанов, која има свега 2.800 бфј, и *Земунска библиографија 1849-1979* (Земун, 1976) др Илије Николића, садржи 2.900 бфј.

Издавач је Библиографије о Паштровићима, изузетно значајног и волуминизираниог рада, Одбор за издавање историјске грађе о Паштровићима, из Петровца на мору, који већ више година ради веома успјешно, захваљујући и ентузијазму низа научних посленика које зналачки окупља; тако да је до сада објавио десетак корисних књига са тематиком овог краја. Рецензенти су ове понајкорисније књиге о Паштровићима били Марија Аџић и Добрило Аранитовић, који су савјесно прегледали рукопис и дали низ корисних сугестија и препорука. (На жалост, њихова имена су омашком изостављена на страници гдје се, иначе, биљежи "одговорност"!)

Аутор Библиографије о Паштровићима је Милорад Т. Миловић, виши библиотекар и руководилац Библиографског одјељења Централне народне библиотеке "Ђурђе Црнојевић" на Цетињу. Рођен је у Бањанима 1959. године. Завршио је Филозофски факултет (група историја) на Новосадском универзитету. Од 15. октобра 1984. ради у Централној библиотеци и за то вријеме написао је и објавио седам књига библиографија¹ (рачунајући и ову!) и десетак других радова библио-

¹ Црногорска библиографија књига за 1987. годину, Цетиње, 1989, 154 стр. (коаутор Весна Мартиновић); Црногорска библиографија, том I - књ. 7: *монографске публикације 1976-1980*, Цетиње, 1993, 412 стр; Црногорска библиографија, том I - књ. 8: *монографске публикације 1981-1985*, Цетиње, 1996, 487 стр; Црногорске библиографије, том I - књ. 10: *монографске публикације*, Цетиње, 1996, 486 стр; Библиографија о изворима за историју Црне Горе, 2. Подгорица: ЦАНУ, 2000, 683 стр. Уз то, урадио је и два каталога легата ЦНБ: Радивоја-Лоле Ђукића (Цетиње, 1998, 81 стр.) и др Пера Шоћа (у рукопису)

графског карактера и приказа превасходно у Библиографском вјеснику и другим публикацијама.

Са Миловићем је Одбор за сакупљање историјске грађе о Паштровићима склопио уговор о раду на овом пројекту априла 1998. године и аутор се обавезао да преда рукопис почетком 2001. године. Уговором је прецизирана ауторова одговорност за пријеран квалитет уз приоритетну примјену методе *de visu*, што ће рећи с публикацијом у руци приликом истраживања, која су претпостављала:

а) Истраживање и библиографску обраду грађе о Паштровићима независно од тога гдје је, када је и на којем је језику публикована;

б) Истраживање и библиографску обраду значајних аутора - Паштровића и резултата њиховог креативног рада, који се односи на паштровски простор и његову тематику;

в) Истраживање и библиографску обраду штампарско-издавачке продукције на подручју Паштровића, независно од садржине наслова.

Сходно овим критеријима, Милорад Миловић је обухватио све врсте прилога који имају за предмет Паштровиће: монографска издања (књиге и брошуре), расправе, чланке, књижевне радове и остале прилоге објављене у периодичним публикацијама (листовима, часописима, алманасима, зборницима, календарима и тел.) и то свеобухватно и без примјене селекције - до Другог свјетског рата, који се у цјелини или дјелимично односе на Паштровиће (без обзира на језик, писмо или мјесто издања). Прилоге из периодике након Другог свјетског рата аутор је радио, међутим, селективном методом и у складу са флексибилнијим *Кријерцијумима Црногорске библиографије 1494-1994. година*.

Аутор је, на инсистирање рецензентата и уредника (др. Д.Ј.Мартиновића), изоставио дио ефемерне библио-

графске грађе и грађу објелодањену између корица три раније објављене књиге *Паштровских исјерава*, јер се пошло од становишта да је та грађа доступна корисницима, и Паштровићима и истраживачима Паштровића. Иако је аутор "тешка срца" прихватио предлог за селекцију назначене библиографске грађе, ипак, коректно је поступио и шкартирао 982 бфј. и тиме смањио трошкове штампања *Библиографије* за око десет штампарских табака (а 8 стр.), што није мало - а да при том није оштетио кориснике научних информација! Тако је, дакле, и ова регионална библиографија испала селективна.

Што се тиче библиографске обраде и класификације библиографске грађе, аутор је примијенио савремене међународне библиографске стандарде, а грађу класификовао по систему међународно признате Универзалне децималне класификације (УДК) и то је, без сумње, посебна вриједност ове књиге која има и шест драгоцјених регистара са значајном употребном вриједношћу. Колико је класификација била сложен посао, и не без ризика (!), најочитије илуструју ови подаци:

- у оквиру децималних група УДК: 0 *Општије групе*; 2. *Религије и филозофије*; 3. *Друштвених наука*; 5. *Природних наука и математике*; 6. *Примјених наука и медицине*; 7. *Умјетности, рекреације, забаве и спортиа*; 8. *Језика, лингвистике и књижевности* и 9. *Географије, биографије и историје*, када се ради о посебним издањима (монографским публикацијама) грађа је разврстана на 39 подгрупа;

- или када је ријеч о прилозима из периодике, зборника радова и посебних издања (књига) библиографске јединице су класификоване у 108 подгрупа.

Уз библиографске јединице аутор је, када је год то требало (гдје оне нијесу насловом сасвим јасне!), уносио

² Уп: Др Душан Мартиновић, *Црногорска библиографија. Историјски развој: Библиографија*, Цетиње, 1992, стр. 195-196.

сажете, телеграфским језиком саопштене анотације.

Библиографија о Пашићровићима има у коначној верзији 10.127 библиографских јединица, што представља импресиван податак. Такав биланс нема до сада ниједна објављена регионална биографија код нас, па ни она о највећем црногорском племену - Васојевићима.

Библиографија о Паштровићима, дакле, представља најопсежнију и најкомплетнију регионалну библиографију код нас. Због својих квалитета она ће корисно послужити и за аналогна истраживања. Ова библиографија ће, несумњиво, послужити као узор, дакако и другима, као што је свима и до сада, и по сада ће - служити као неисцрпни мајдан и незамјенљиви извор података вишетомна *Црногорска библиографија 1494-1994*. године, из које

су се већ изњедриле 24 књиге енциклопедијског формата, са преко 190.000 библиографских јединица.

За лијеп изглед *Библиографије о Пашићровићима* заслужан је и штампар - тј. издавачка кућа "Графичар" из Ужица и г-ђа Нада Недељковић, која је бринула да књига буде благовремено и на професионалном нивоу урађена. Њој благодарећи, ова волуминозна књига се појавила на свијет у рекордном времену и за релативно скромну новчану своту!

Завршавајући ово слово, дужни смо, на крају, да кажемо и ово:

Библиографија о Паштровићима, као капитални пројекат и велики подухват служи на част Одбору за сакупљање историјске грађе о Паштровићима. Знаће да то цијени свака паштровска кућа, као год и многобројни корисници од пера и науке.

Др Душан Мартиновић